

Izjava iz Brda, 6. listopada 2021.

Mi, čelnici Europske unije (EU) i njezinih država članica, uz savjetovanje s čelnicima zapadnog Balkana i u prisutnosti regionalnih i međunarodnih dionika, danas smo zaključili sljedeće:

1. EU ponovno potvrđuje svoju nedvosmislenu potporu europskoj perspektivi zapadnog Balkana i izražava zadovoljstvo zbog predanosti partnera sa zapadnog Balkana toj perspektivi jer to je u našem uzajamnom strateškom interesu i ostaje naš zajednički strateški izbor. EU još jednom potvrđuje svoju predanost procesu **proširenja** i odlukama koje je donio u vezi s tim procesom na osnovi vjerodostojnih reformi partnera, pravednih i strogih uvjeta i načela vlastitih zasluga. Dodatno ćemo pojačati naš zajednički angažman kako bismo nastavili rad na političkoj, gospodarskoj i društvenoj preobrazbi regije, uvažavajući pritom napredak koji su ostvarili partneri sa zapadnog Balkana. Ujedno podsjećamo na to koliko je važno da EU može održati i produbiti vlastiti razvoj, istodobno osiguravajući svoju sposobnost integracije novih članica.
2. Partneri sa zapadnog Balkana još jednom ističu da se zauzimaju za **europske vrijednosti i načela**, kao i za provedbu nužnih reformi u interesu svojih građana. EU izražava zadovoljstvo time što su partneri sa zapadnog Balkana ponovno iskazali predanost **prvenstvu demokracije, temeljnim pravima i vrijednostima te vladavini prava**, kao i ustrajnom ulaganju napora u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala, potpori dobrom upravljanju, ljudskim pravima, rodnoj ravnopravnosti i pravima pripadnika manjina. Vjerodostojnost te predanosti ovisi o smislenoj provedbi potrebnih reformi i postizanju solidnih rezultata, što počiva na jasnoj i dosljednoj komunikaciji s javnošću. Osnaženo **civilno društvo**, kao i **neovisni i pluralistički mediji** ključne su sastavnice svakog demokratskog sustava te stoga pozdravljamo i podržavamo njihovu ulogu na zapadnom Balkanu.

3. EU je uvjerljivo **najbliži partner** regije, njezin **glavni ulagač** i **vodeći donator**. Naši partneri u svojim **javnim raspravama i komunikaciji s javnošću moraju u potpunosti uvažiti i prenijeti** dosad nezabilježen razmjer i raspon te potpore.
4. **Pomoć EU-a** i dalje će biti povezana s konkretnim napretkom ostvarenim u vladavini prava i društveno-gospodarskim reformama, kao i s privrženosti partnera europskim vrijednostima, pravilima i standardima.
5. EU u potpunosti podupire ponovno potvrđenu predanost partnera sa zapadnog Balkana uključivoj **regionalnoj suradnji i jačanju dobrosusjedskih odnosa**, među ostalim i s državama članicama EU-a. Pritom je i dalje važno da se bilateralni sporazumi, uključujući Prespanski sporazum s Grčkom i Ugovor o dobrosusjedskim odnosima s Bugarskom, provode u dobroj vjeri i s konkretnim rezultatima. Potrebni su dodatni odlučni naponi kako bi se u skladu s međunarodnim pravom i utvrđenim načelima, među ostalim s Ugovorom o pitanjima sukcesije, potaknuli **pomirenje** i regionalna stabilnost te iznašla i provela konačna, uključiva i obvezujuća rješenja za **bilateralne sporove i pitanja** partnera ukorijenjena u ostavštini prošlosti, kao i za preostale slučajeve nestalih osoba i pitanja povezana s ratnim zločinima.
6. U potpunosti podupiremo napore koje ulaže **posebni predstavnik EU-a** za dijalog Beograda i Prištine te druga regionalna pitanja zapadnog Balkana i očekujemo da obje strane ostvare konkretan napredak u potpunoj normalizaciji međusobnih odnosa, što je od izuzetne važnosti za stabilnost i razvoj cijele regije, a time se osigurava i da nastave na svojem europskom putu.

COVID-19

7. **Kriza uzrokovana bolešću COVID-19** i dalje ozbiljno utječe na naša društva i gospodarstva. Ta kriza ističe nužnost, kao i prednosti, našeg **bliskog i učinkovitog partnerstva**. EU zajedno sa svojim državama članicama podržava zapadni Balkan tijekom cijele pandemije, a dosadašnja potpora zdravstvu, društvu i gospodarstvu u regiji dosegla je nezapamćenih **3,3 milijarde** EUR. Partneri sa zapadnog Balkana izravno su uključeni u inicijative EU-a, osobito u Odbor za zdravstvenu sigurnost, sustav ranog upozorenja, zelene trake i Sporazum o zajedničkoj nabavi medicinskih protumjera. EU je spreman dodatno poboljšati pristup cjepivima, dijagnostičkim i terapijskim sredstvima te osigurati bolju **predvidljivost** budućih kriza i **otpornost** na njih.
8. EU ujedno uvažava **vrijednu potporu koju su partneri sa zapadnog Balkana** tijekom pandemije **pružali** jedni drugima i EU-u. U tome se odražavaju solidarnost i uzajamna potpora na kojima je EU izgrađen. Tu suradnju i koordinaciju trebalo bi nastaviti u budućnosti, među ostalim tijekom faze oporavka.
9. EU će nastaviti odlučno podupirati zapadni Balkan, **osobito kad je riječ o opskrbi cjepivima**. EU i njegove države članice različitim su kanalima dostavili **2,9 milijuna** doza cjepiva zapadnom Balkanu, a dostavit će ih još više. EU će podržati planove cijepljenja svih partnera kako bi im pomogao da do kraja 2021. postignu stope procijepljenosti slične prosječnim stopama u EU-u.

Gospodarski i investicijski plan za zapadni Balkan

10. Slijedom poziva čelnika na sastanku na vrhu u Zagrebu EU je izložio **gospodarski i investicijski plan** te smjernice za provedbu **zelenog programa za zapadni Balkan**. U planu se utvrđuje **znatan paket ulaganja kojim će se** zahvaljujući financijskoj poluzi novog jamstva za zapadni Balkan **mobilizirati oko 30 milijardi EUR** za regiju tijekom sljedećih sedam godina, a sastoji se od 9 milijardi EUR bespovratnih sredstava i 20 milijardi EUR ulaganja. Kako bi se ostvario najveći mogući učinak gospodarskog i investicijskog plana, partneri sa zapadnog Balkana trebaju odlučno provesti gospodarske i društvene reforme te ojačati vladavinu prava. Planom se može stimulirati dugoročni zeleni društveno-gospodarski oporavak i konkurentnost regije, podržati njezinu zelenu i digitalnu tranziciju te potaknuti održivu povezivost, regionalnu integraciju i trgovinu, čime bi se ujedno ojačala suradnja s EU-om i približavanje EU-u, među ostalim i ciljevima EU-a povezanima s klimom.
11. Izražavamo zadovoljstvo nedavnim donošenjem pravnog okvira za provedbu instrumenta **IPA¹ III** koji će i dalje biti ključan izvor financijske pomoći za regiju, među ostalim i za gospodarski i investicijski plan. Komisija namjerava u okviru instrumenta IPA za 2021. predložiti paket ulaganja u iznosu od 600 milijuna EUR za provedbu gospodarskog i investicijskog plana za zapadni Balkan, podložno postupcima u skladu s programskim okvirom instrumenta IPA III i provedbenim pravilima. Zajedno s prijedlogom u iznosu od 500 milijuna EUR najavljenim u srpnju, time bi se do kraja 2021. osiguralo ukupno **1,1 milijardu EUR** za provedbu gospodarskog i investicijskog plana.

¹ Instrument pretpristupne pomoći (IPA).

12. Uvažavajući predanost čelnika zapadnog Balkana potpunoj provedbi **zelenog programa**, pozdravljamo dogovor o povezanom akcijskom planu. U skladu sa zelenim planom, zeleni program ključan je pokretač prijelaza na **suvremena, ugljično neutralna** gospodarstva koja su **otporna na klimatske promjene i učinkovito iskorištavaju resurse**, u cilju oslobađanja potencijala kružnog gospodarstva, borbe protiv onečišćenja i boljeg upravljanja otpadom. Njegova će uspješna provedba iziskivati veliku predanost regije. Iznimno je bitno usredotočiti napore na pravodoban i učinkovit odmak od ugljena koristeći se gorivima iz obnovljivih izvora ili gorivima s manjim emisijama ugljika. Trebalo bi dati prednost energetske sigurnosti, uključujući diversifikaciju izvora i pravaca. EU će nastaviti podržavati regiju u provedbi zelenog programa i izradi politike određivanja cijene ugljika s obzirom na mehanizam EU-a za ugljičnu prilagodbu na granicama, među ostalim putem tehničke i financijske pomoći.
13. Gospodarski i investicijski plan daje novi polet unapređenju **povezivosti** u svim njezinim dimenzijama, i unutar zapadnog Balkana i s EU-om. EU će nastaviti podržavati uključivu **regionalnu suradnju**. Čelnici zapadnog Balkana trebaju uložiti dodatne i odlučne napore da bi **ispunili obvezu koju su preuzeli u vezi s uspostavom zajedničkog regionalnog tržišta**, kako je 2020. dogovoreno na sastanku na vrhu Berlinskog procesa u Sofiji. Time će se regiji pomoći u njezinu napretku na europskom putu i ostvariti opipljive koristi za građane i poduzeća. Iskorištavanje potencijala uključive regionalne gospodarske integracije iznimno je bitno radi poticanja društveno-gospodarskog oporavka regije i ostvarivanja najveće moguće koristi od ulaganja koja proizlaze iz gospodarskog i investicijskog plana. Cijela regija treba iskazati odlučnu predanost kako bi se brzo zaključili relevantni regionalni pregovori.
14. EU i zapadni Balkan slažu se da će pojačati napore na **unapređivanju tržišne integracije zapadnog Balkana i jedinstvenog tržišta EU-a**. U tom pogledu gospodarski i investicijski plan pruža čvrstu osnovu za provedbu u praksi tržišne integracije regije unutar jedinstvenog tržišta EU-a, posebice u područjima kao što su prekogranična plaćanja (SEPA), industrijska i potrošačka roba, e-trgovina i carina.

15. Održivi **promet kamen je temeljac gospodarske i društvene integracije** EU-a i zapadnog Balkana. Daljnji razvoj prometne povezivosti, unutar regije i s EU-om, prioritet je radi poboljšanja učinkovitosti i sigurnosti prometnih usluga te postizanja ciljeva zelene i održive mobilnosti, osobito u pogledu **željezničke povezivosti i povezivosti unutarnjim plovnim putovima**.

Kada je riječ o održivoj povezivosti, izražavamo zadovoljstvo nedavno potvrđenim **akcijskim planovima za Prometnu zajednicu** za željeznički i cestovni promet, sigurnost na cestama, olakšavanje prometa i vodni promet.

16. Nadovezujući se na uspješnu provedbu regionalnog sporazuma o roamingu i početak besplatnog roaminga na zapadnom Balkanu od 1. srpnja 2021., izražavamo zadovoljstvo donošenjem plana za roaming kojim će se stvoriti uvjeti i postaviti jasni ciljevi za smanjenje **troškova roaminga između EU-a i zapadnog Balkana**.
17. Izražavamo zadovoljstvo konceptom **zelenih traka između EU-a i zapadnog Balkana** i podržavamo njegovu primjenu u praksi na svim relevantnim granicama, uz potpuno poštovanje potrebne pravne stečevine EU-a i njegovih postupaka.
18. Danas je pokrenut poseban **program za zapadni Balkan za inovacije, istraživanja, obrazovanje, kulturu, mlade i sport** – „program inovacija za zapadni Balkan”. Njime će se promicati znanstvena izvrsnost, reformirati obrazovni sustavi u regiji i stvoriti dodatne prilike za mlade te tako pridonijeti sprečavanju odljeva mozgova. Sa zanimanjem očekujemo brzu provedbu njegova akcijskog plana.

Politička i sigurnosna suradnja

19. Zajedništvo s EU-om jasan je znak strateške orijentacije naših partnera. Stoga još jednom naglašavamo naše očekivanje da će partneri, kao važan dio svojeg europskog puta, dodatno produbiti suradnju u području **zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP)** te ostvariti konkretan i održiv napredak u smjeru **potpunog usuglašavanja s vanjskopolitičkim stajalištima EU-a i djelovati u skladu s time**, među ostalim kad je riječ o stajalištima u međunarodnim forumima. Izražavamo zadovoljstvo time što su se neki partneri već **potpuno usuglasili** sa svim odlukama i izjavama u okviru ZVSP-a te ih potičemo da nastave s takvom praksom. EU je spreman dodatno ojačati **politički dijalog** o pitanjima koja se odnose na ZVSP.
20. EU i zapadni Balkan dijele niz **sigurnosnih izazova** koji iziskuju koordinirano djelovanje. Slažemo se s jačanjem naše suradnje u temeljnim sigurnosnim pitanjima, među ostalim na **operativnoj razini**, nadovezujući se na ono što je već napravljeno u okviru Programa prioriteta iz Sofije. Naši partneri obvezuju se da će dokazati predanost našoj zajedničkoj sigurnosti i nastaviti razvijati učinkovite instrumente za suradnju unutar zapadnog Balkana. Njihov doprinos misijama i operacijama EU-a dokaz je njihove predanosti zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (ZSOP), a zajedno ćemo raditi na daljnjem razvoju njihovih sposobnosti i kapaciteta, osobito putem Europskog instrumenta mirovne pomoći. EU će ujedno pojačati svoj angažman u područjima poput svemira i vojne mobilnosti kako bi se olakšao pristup civilno-vojne pomoći regiji u slučaju pandemija i prirodnih katastrofa.
21. Ojačat ćemo suradnju na suzbijanju **dezinformacija** i drugih **hibridnih prijetnji**, osobito onih koje potječu od aktera iz trećih država koji žele ugroziti europsku perspektivu regije. EU i zapadni Balkan ojačat će suradnju na izgradnji **otpornosti, unapređivanju naše kolektivne kibersigurnosti i kiberdiplomacije** te povećanju učinka naše **strateške komunikacije**.
22. Iskazujemo pohvalu našim partnerima zbog njihovih trajnih napora i konstruktivne **suradnje** u području migracija, što je proizvelo jasne rezultate. **Upravljanje migracijama zajednički je izazov** s kojim se EU i zapadni Balkan moraju zajedno suočiti u bliskom partnerstvu.

23. Naša suradnja u traženju rješenja za migracijske izazove pokazala je svoju vrijednost te će se nastaviti razvijati. EU je spreman nastaviti svoj angažman i **jačati svoju potporu putem po mjeri izrađenog i sveobuhvatnog pristupa**. U žarišna područja trebalo bi uključiti poboljšanje sustavâ azila, hvatanje ukoštac s krijumčarenjem migranata i nezakonitim migracijama, postupke vraćanja, upravljanje granicama, razmjenu informacija i kapacitete za prihvata. Partneri bi trebali i dalje raditi na unapređivanju sustava vraćanja, uključujući sklapanje sporazumâ o ponovnom prihvatu s ključnim zemljama podrijetla. Prođubit će se uzajamna suradnja u području vraćanja te tako u najvećoj mogućoj mjeri iskoristiti postojeći okviri i dostupni kanali. Trebalo bi pojačati i suradnju s Frontexom, Europskim potpornim uredom za azil i Europolom. Preostale sporazume o statusu s Frontexom trebalo bi sklopiti bez odgode.
24. S obzirom na **ozbiljnost stanja u Afganistanu** EU će tijesno surađivati sa svim svojim partnerima, uključujući zapadni Balkan, kako bismo se uhvatili ukoštac s izazovima koji se stalno mijenjaju i prema potrebi koordinirali zajedničke odgovore.
25. **Terorizam, radikalizacija i organizirani kriminal** i dalje su ozbiljne sigurnosne prijetnje za EU i cijelu regiju. Pozivamo na daljnje jačanje suradnje u borbi protiv terorizma i suzbijanju nasilnog ekstremizma, kao i sprečavanju financiranja terorizma i radikalizacije. Ponovno ističemo važnost odlučnog djelovanja u traženju rješenja za teški i organizirani kriminal, osobito **trgovanje ljudima, krijumčarenje ljudi, pranje novca, uzgoj droge i trgovanje drogom**.
26. EU je potpuno predan sprečavanju nezakonite trgovine i trgovanja malim i lakim oružjem i pripadajućim streljivom te će nastaviti podupirati zapadni Balkan u tom području, među ostalim u kontekstu posebnog plana za zapadni Balkan za borbu protiv nezakonitog trgovanja vatrenim oružjem.
27. Kako bismo nastavili promicati naše zajedničke interese, izražavamo spremnost da **oživimo i unaprijedimo redoviti politički dijalog s regijom**. S obzirom na to izražavamo zadovoljstvo održavanjem **sastanaka na vrhu EU-a i zapadnog Balkana kao redovitih događanja**. Sa zanimanjem očekujemo sljedeći sastanak na vrhu koji će se održati 2022.

28. EU i zapadni Balkan trebaju surađivati kako bi se suočili sa zadaćama koje će obilježiti našu generaciju. Pozdravljamo inicijative zapadnog Balkana kojima se doprinosi promišljanju o **budućnosti našeg kontinenta**. I dalje smo predani tome da saslušamo sve Europljane o pitanjima koja su nam svima važna – zaštiti građana i sloboda, razvoju snažne i dinamične gospodarske osnove, promicanju zelene i digitalne tranzicije, vladavini prava, pravednoj i socijalnoj Europi, jačanju otpornosti Europe, kao i njezinoj vodećoj ulozi u svijetu.
29. Izražavamo zadovoljstvo time što se naši partneri sa zapadnog Balkana usuglašavaju s navedenim točkama.
-